

Wprowadzenie

Przedsiębiorczość należy dziś do tych kategorii, których znaczenie wyraźnie wykracza poza tradycyjną definicję związaną wyłącznie z prowadzeniem działalności gospodarczej czy tworzeniem nowych przedsięwzięć rynkowych. W warunkach postępującej cyfryzacji, rosnącej złożoności procesów społeczno-gospodarczych i dynamicznych zmian technologicznych przedsiębiorczość staje się przede wszystkim zdolnością dostrzegania i wykorzystywania pojawiających się możliwości rozwoju. Obejmuje ona umiejętność adaptacji do nowych warunków, skutecznego działania w sytuacjach niepewności i tworzenia wartości, zarówno w wymiarze ekonomicznym, jak i społecznym.

Jednocześnie obserwowane w ostatnich latach przemiany gospodarki opartej na wiedzy sprawiają, że coraz większego znaczenia nabierają zasoby niematerialne – wiedza, kompetencje, kreatywność czy zdolność współpracy. W efekcie przedsiębiorczość staje się przedmiotem zainteresowania nie tylko ekonomistów i badaczy zarządzania, lecz również przedstawicieli nauk społecznych, pedagogicznych czy regionalnych. Współczesny dyskurs naukowy coraz częściej koncentruje się bowiem na relacjach między przedsiębiorczością a edukacją, rozwojem kompetencji, odpowiedzialnością społeczną, innowacjami technologicznymi i ideą zrównoważonego rozwoju.

Artykuły zgromadzone w niniejszym tomie czasopisma „Przedsiębiorczość – Edukacja” dobrze ilustrują tę różnorodność perspektyw badawczych. Autorzy podejmują tematykę przedsiębiorczości zarówno w wymiarze organizacyjnym i gospodarczym, jak i edukacyjnym, społecznym czy przestrzennym. Opublikowane teksty łączy przekonanie, że skuteczne funkcjonowanie współczesnych organizacji i instytucji wymaga nie tyle dostępu do zasobów materialnych, ile przede wszystkim zdolności uczenia się, adaptacji oraz odpowiedzialnego reagowania na zachodzące zmiany. Szczególnie wyraźnie problem ten ujawnia się w obszarze transformacji cyfrowej i rozwoju sztucznej inteligencji, którym poświęcono kilka opracowań zamieszczonych w numerze. Technologie oparte na AI coraz silniej oddziałują na funkcjonowanie zarówno przedsiębiorstw, jak i instytucji edukacyjnych. Umożliwiają automatyzację wielu procesów, wspierają analizę danych i podejmowanie decyzji, a także zmieniają sposób organizacji pracy. Jednocześnie rozwój tych narzędzi rodzi pytania o granice automatyzacji, odpowiedzialność za podejmowane decyzje czy wiarygodność generowanych informacji.

Interesującą perspektywę stanowią badania dotyczące wykorzystania sztucznej inteligencji w pracy nauczyciela, zwłaszcza w procesie oceniania efektów uczenia się (J. Mucha). Pokazują one, że nowoczesne modele językowe mogą wspierać nauczycieli w realizacji wybranych zadań, jednak nadal nie są w stanie zastąpić doświadczenia pedagogicznego, zdolności interpretacji czy kompetencji relacyjnych.

Podobne wnioski płyną z analiz poświęconych wykorzystaniu AI w przedsiębiorstwach (S. Głównia). Zagadnienia te podjęto w artykule *Uwarunkowania i ryzyka wykorzystania sztucznej inteligencji w przedsiębiorstwach – opinie, obawy, postawy*. Choć automatyzacja stwarza szanse na wzrost efektywności organizacyjnej, to wymaga jednocześnie rozwijania

kompetencji użytkowników oraz tworzenia mechanizmów pozwalających ograniczać ryzyko błędów, dezinformacji czy niekontrolowanego wykorzystania technologii. W obu przypadkach sztuczna inteligencja jest przedstawiana jako narzędzie wspierające człowieka, a nie alternatywa dla jego wiedzy, doświadczenia i odpowiedzialności.

Kolejny artykuł, *Składniki potencjału przedsiębiorczości intelektualnej w usługach – podejście koncepcyjne*, odnosi się do kapitału intelektualnego oraz edukacyjnych aspektów przedsiębiorczości (E. Skąpska). W warunkach gospodarki opartej na wiedzy szczególnego znaczenia nabiera pytanie o to, jakie kompetencje i zasoby niematerialne decydują o zdolności do tworzenia wartości i podejmowania działań przedsiębiorczych. Rozważania poświęcone przedsiębiorczości intelektualnej wpisują się w nurt badań podkreślających znaczenie kreatywności, samodzielności, odpowiedzialności oraz umiejętności zarządzania wiedzą. Przedsiębiorczość jest tutaj ujmowana nie tyle jako cecha związana z prowadzeniem działalności gospodarczej, ile jako zdolność świadomego i racjonalnego wykorzystywania potencjału intelektualnego w różnych obszarach aktywności zawodowej i społecznej.

Kolejny obszar tematyczny prezentowanych opracowań koncentruje się na zagadnieniach związanych z odpowiedzialnością organizacji, relacjami z interesariuszami oraz instytucjonalnymi uwarunkowaniami funkcjonowania współczesnych podmiotów gospodarczych. W ten obszar wpisuje się artykuł *Społeczna odpowiedzialność biznesu jako narzędzie budowania wizerunku – studium przypadku Grupy Żabka* (L. Janakowska-Dzięgiel). Autorka, analizując perspektywę zarówno klientów, jak i pracowników sieci franczyzowej, wskazuje na istotną rolę działań proekologicznych i społecznych w budowaniu pozytywnego odbioru marki, a jednocześnie identyfikuje wyzwania związane z komunikacją i wdrażaniem inicjatyw CSR w rozproszonych strukturach organizacyjnych.

Z kolei kwestię zmian zachowań konsumentów oraz ich wpływu na funkcjonowanie rynku usług podjęto w artykule *Changes in the prices of hairdressing services as an expression of changes in demand in the beauty industry based on survey data: the preferences of hairdressing salon customers in Poland*. S. Dorocki wskazuje w nim na rosnące znaczenie usług związanych z kreowaniem wizerunku, będące efektem przemian społeczno-kulturowych i rozwoju kultury obrazu. Analiza pokazuje zróżnicowaną wrażliwość poszczególnych usług fryzjerskich na czynniki ekonomiczne i polityczne oraz podkreśla znaczenie indywidualnych preferencji klientów, jakości obsługi, atmosfery salonu i relacji budowanych z fryzjerem.

Problematykę wpływu regulacji instytucjonalnych na funkcjonowanie rynku podejmuje również Autor artykułu *Ewolucja rynku bancassurance w Polsce w latach 2012–2022*, który ukazuje procesy transformacji modelu współpracy banków i zakładów ubezpieczeń pod wpływem zmian regulacyjnych. Wskazuje przy tym na rosnące znaczenie ochrony konsumenta oraz dostosowania oferowanych produktów do rzeczywistych potrzeb klientów (P. Nowak). Oba artykuły podkreślają znaczenie budowania zaufania interesariuszy oraz rolę przejrzystości, odpowiedzialności i zgodności z oczekiwaniami społecznymi jako czynników determinujących długookresową konkurencyjność organizacji.

Inny obszar badawczy obejmuje zagadnienia związane z rozwojem przestrzeni miejskiej oraz poszukiwaniem nowych modeli aktywności gospodarczej. Artykuł *Zmiany funkcji budynków na krakowskim Rynku Głównym w latach gospodarki centralnie planowanej* (K. Golonka) przedstawia analizę przemian funkcjonalnych zabudowy krakowskiego Rynku Głównego w okresie PRL-u. Autor ukazuje wpływ czynników ekonomicznych, społecznych,

politycznych i administracyjnych na sposób użytkowania przestrzeni miejskiej, wskazując jednocześnie na długofalowe konsekwencje tych procesów dla współczesnej struktury funkcjonalno-przestrzennej centrum Krakowa

Autorzy przedstawionych opracowań podejmują istotne i aktualne zagadnienia związane z przedsiębiorczością funkcjonującą w warunkach transformacji cyfrowej oraz dynamicznie zmieniającego się otoczenia społecznego, gospodarczego i kulturowego. Różnorodność poruszanych perspektyw badawczych ukazuje, jak wielowymiarowy jest charakter współczesnej przedsiębiorczości oraz jakie wyzwania stoją przed organizacjami i przedsiębiorcami. Wyrażamy nadzieję, że kierunki analiz zapoczątkowane w tych pracach będą w przyszłości rozwijane i pogłębiane, a wyniki kolejnych badań znajdą swoje miejsce również na łamach naszego czasopisma.

Mariusz Cembruch-Nowakowski, Monika Borowiec-Gabryś

Introduction

Today, entrepreneurship belongs to a category whose significance clearly extends beyond the traditional understanding associated exclusively with running a business or creating new market ventures. In the context of advancing digitalization, the growing complexity of socio-economic processes, and dynamic technological changes, entrepreneurship is becoming, above all, the ability to recognize and capitalize on emerging opportunities for development. It encompasses the ability to adapt to new conditions, act effectively in situations of uncertainty, and create value—both economically and socially.

At the same time, the transformations in the knowledge-based economy observed in recent years mean that intangible resources—such as knowledge, competencies, creativity and the ability to collaborate—are becoming increasingly important. As a result, entrepreneurship is becoming a subject of interest not only for economists and management researchers, but also for scholars in the social sciences, education and regional studies. Contemporary academic discourse is increasingly focused on the relationships between entrepreneurship and education, competency development, social responsibility, technological innovation and the concept of sustainable development.

The articles collected in this issue of the journal ‘Entrepreneurship – Education’ clearly illustrate this diversity of research perspectives. The authors address the topic of entrepreneurship from organizational and economic perspectives, as well as from educational, social and spatial perspectives. They are united by a shared conviction that the effective functioning of contemporary organizations and institutions requires not only access to material resources but, above all, the ability to learn, adapt and respond responsibly to ongoing changes. This issue is particularly evident in the areas of digital transformation and the development of artificial intelligence, to which several articles in this issue are devoted. AI-based technologies are having an increasingly strong impact on both businesses and educational institutions as they enable the automation of many processes, support data analysis and decision-making, and are changing the way work is organized. At the same time, the development of these tools raises questions about the limits of automation, responsibility for decisions made and the reliability of the information generated.

Research on the use of artificial intelligence in teachers’ work, particularly in the process of assessing learning outcomes (Mucha), offers an interesting perspective. It shows that modern language models can support teachers in carrying out certain tasks, but they are still unable to replace pedagogical experience, interpretive skills or interpersonal competencies. Similar conclusions emerge from analyses of AI use in businesses (Głownia) where these issues are addressed in the article “Conditions and Risks of Artificial Intelligence Use in Businesses: Opinions, Concerns and Attitudes.” Although automation creates opportunities for increased organizational efficiency, it also requires the development of user competencies and the creation of mechanisms to mitigate the risk of errors, misinformation or uncontrolled use of technology. In both cases, artificial intelligence is presented as a tool that supports humans, rather than an alternative to their knowledge, experience and responsibility.

Another article, entitled “Components of Intellectual Entrepreneurship Potential in Service: a Conceptual Approach,” addresses intellectual capital and the educational aspects of entrepreneurship (Skapska). In a knowledge-based economy, the question of which competencies and intangible resources determine the ability to create value and undertake entrepreneurial activities takes on particular significance. Discussions on intellectual entrepreneurship align with a body of research emphasizing the importance of creativity, independence, responsibility and knowledge management skills. Entrepreneurship is understood here not so much as a trait associated with running a business, but rather as the ability to consciously and rationally harness intellectual potential in various areas of professional and social activity.

The third thematic area focuses on issues related to organizational responsibility, stakeholder relations and the institutional conditions governing the operations of contemporary business entities. This area includes an article entitled “Corporate Social Responsibility as a Tool for Image Building: a Case Study of the Żabka Group” (Janakowska-Dzięgiel). By analyzing the perspectives of both customers and employees of the franchise chain, the author highlights the significant role of environmental and social initiatives in building a positive brand image, while also identifying challenges related to the communication and implementation of CSR initiatives within decentralized organizational structures.

In turn, the issue of changes in consumer behaviour and their impact on the functioning of the services market is addressed in the article titled “Changes in the prices of hairdressing services as an expression of changes in demand in the beauty industry based on survey data: the preferences of hairdressing salon customers in Poland.” The author points to the growing importance of image-building services, which are the result of sociocultural changes and the development of visual culture (Dorocki). The analysis shows the varying sensitivity of individual hairdressing services to economic and political factors, and also emphasizes the importance of customers’ individual preferences, the quality of service, the salon atmosphere and the relationships built with the hairdresser.

The issue of the impact of institutional regulations on market functioning is also addressed by the author of the article “The Evolution of the Bancassurance Market in Poland: 2012–2022,” which illustrates the transformation of the cooperation model between banks and insurance companies under the influence of regulatory changes, highlighting the growing importance of consumer protection and the adaptation of offered products to customers’ actual needs (Nowak). Both articles emphasize the importance of building stakeholder trust and the role of transparency, accountability and alignment with societal expectations as factors determining an organization’s long-term competitiveness.

The fourth research area covers issues related to urban development and the search for new models of economic activity (Golonka). The article “Changes in the Functions of Buildings on Kraków’s Main Market Square During the Era of the Centrally Planned Economy” presents an analysis of the functional transformations of those buildings during the era of the centrally planned economy. The author demonstrates the impact of economic, social, political and administrative factors on the use of urban space, while also highlighting the long-term consequences of these processes for the contemporary functional and spatial structure of Kraków’s city centre

The studies presented address important and timely issues related to entrepreneurship operating in the context of digital transformation and a rapidly changing social, economic and cultural environment. The diversity of the research perspectives discussed highlights

the multidimensional nature of contemporary entrepreneurship and the challenges facing organizations and entrepreneurs. We hope that the lines of analysis initiated in these articles will be further developed and explored in the future, and that the results of subsequent research will also find their place in the pages of our journal.

Mariusz Cembruch-Nowakowski, Monika Borowiec-Gabrys